

سلبریتی ایرانی؛ ابزاری برای نفوذ فرهنگی آمریکا در ایران

رویکردهای موجود در برابر سلبریتی

در ابتدای این گفتگو، داوود طالقانی به رویکردهای موجود در برابر سلبریتی ها، اشاره کرد و سه رویکرد را در این مورد، مطرح نمود که عبارت‌اند از:

- رویکرد اول که وجود سلبریتی را ضروری می‌داند؛
- در رویکرد دوم که سلبریتی را ابزاری کاردکردگرایانه می‌داند و می‌خواهد از آن، استفاده ابزاری کند؛
- در رویکرد آخر، موجودیت سلبریتی به رسمیت شناخته نمی‌شود که این بحران را نقد می‌کند.

نگاه ابزاری به سلبریتی

داوود طالقانی در این مورد افزود: واقعیت این است که از سال ۱۳۸۸، فاصله میان دولت و مردم، بیشتر شده است و سلبریتی‌ها به عنوان میانجی، ایفای نقش می‌کنند؛ زیرا مردم سلبریتی‌ها را دوست دارند و این سرمایه اجتماعی، می‌تواند یک سری از خواسته‌های حکومت را محقق کند و در عوض، امتیازهایی را از حکومت می‌گیرد. برای مثال، اگر ترانه علیدوستی در صحبت‌های اخیرش به جای

امروزه گسترش فناوری و حضور بیش از اندازه رسانه در مناسبات مختلف جامعه، باعث شده است تا رسانه به عنوان ابزاری مؤثر برای پیش برد اهداف دشمن، در حوزه قدرت نرم شناخته شود. هنرمندان به عنوان چهره‌های شناخته شده در رسانه‌های جمعی و اجتماعی با به کارگیری ابزار رسانه به عنوان یک ابزار تسهیل کننده، به بیان عقاید، نظرها، سبک زندگی و امور روزانه خود می‌پردازند که این امر، باعث تأثیرگذاری بر رفتار عموم مردم نیز شده است. سؤال اساسی اما این است که این افراد مطرح - که به اصطلاح امروزی، سلبریتی خوانده می‌شوند - حامل ترویج چه نوع فکر و اندیشه‌ای به جامعه هستند؟ برای پاسخ به این سؤال، محمد ربیعی، پژوهشگر مرکز مطالعات آمریکا، گفتگویی با داوود طالقانی نویسنده کتاب سلبریتی ایرانی، انجام داده است که در ادامه، می‌توانید متن این گفتگو را مطالعه کنید.

توهین به رزمندگان دفاع مقدس و شهدا، از آن‌ها خوب می‌گفت، برای او دست می‌زدیم و تشویقش می‌کردیم.

فرهنگ شهرت

محمد ربیعی در ابتدای سخنان خود، به فرهنگ شهرت پرداخت و گفت: پیرامون ابزاری بودن سلبریتی، هر پدیده‌ای از پس یک زمینه به وجود می‌آید. ما عامل‌های پسین و پیشین برای به وجود آمدن هر پدیده را زمینه می‌گوییم. سلبریتی در زمینه‌ای به اسم فرهنگ شهرت، به وجود آمده است. وقتی شما این زمینه فرهنگ و شهرت را مورد بررسی قرار می‌دهید، می‌بینید که از سال ۱۹۸۰، رسانه‌ها اوج می‌گیرند و اعتماد مردم نسبت به رهبران‌شان، تضعیف می‌شود و مفهومی به اسم فرهنگ شهرت شکل می‌گیرد که معنای شایستگی را در میان مردم تغییر می‌دهد. شایستگی در افکار سنتی مردم، این‌گونه تلقی می‌شود که هر فردی که به واسطه تلاش بیشتر به نتیجه‌ای برسد از سایر مردم، تمییز داده می‌شود و به اصطلاح، جزء مشاهیر قرار می‌گیرد. جریان سرمایه‌داری

که در رأس آن، آمریکا قرار دارد از این عامل سلبریتی در راستای پیش برد اهداف خود استفاده می‌کند.

خاستگاه سلبریتی

داوود طالقانی در ادامه به خاستگاه سلبریتی‌ها پرداخت و افزود: خاستگاه سلبریتی، اروپای غربی و آمریکای شمالی است و الگوهای موجود در این منطقه جغرافیایی زیست می‌کنند؛ یعنی این‌که سلبریتی ایرانی، تمام تلاش خود را می‌کند که به ویژگی‌های سلبریتی این منطقه برسد. سلبریتی ایرانی دائماً بنای این را دارد که بچه خودش را در آمریکا به دنیا بیاورد و برای او ویزا و اقامت بگیرد. سلبریتی ایرانی، دوست دارد در عین حال که ایران زندگی می‌کند، در آمریکا هم حضور داشته باشد.

تقابل اقتصاد فئودالی ایران با فرهنگ نئولیبرالی آمریکا

طالقانی با فئودالی خواندن اقتصاد ایران، خاطرنشان کرد: در نظام سرمایه‌داری آمریکا، اقتصاد در فرهنگ بازتولید می‌شود و این اجازه را به فرهنگ می‌دهد

تا وقتی که به نظام سرمایه‌داری آسیبی وارد نکرده است، هر کاری که دلش می‌خواهد، آزادانه انجام دهد. مشاهده می‌کنیم که در ایران نیز این روند، دیده می‌شود و سلبریتی ایرانی از فرهنگ نئولیبرال، نمایندگی می‌کند و به دنبال آزادی حداکثری است. وقتی اینستاگرام را باز می‌کنیم، می‌بینیم محدودیت‌هایی که ممکن است برای جامعه باشد، برای این‌ها برداشته شده است و این آزادی‌های حداکثری، می‌تواند برای حواس پرتی مردم از موضوعات اقتصادی باشد. در واقع، فرهنگ نئولیبرالی قصد دارد تا حواس را پرت کند. اقتصاد در آمریکا، به شکل بازار آزاد است اما در ایران، بازار توزیع سرمایه نیست، بلکه یک سری از فرصت‌ها است که عده‌ای نصیبشان می‌شود و عده‌ای دیگر، از آن بی‌بهره می‌شوند که سلبریتی ایرانی، حجابی برای این امر شده است که کسی متوجه نشود در عرصه اقتصاد، چه اتفاقی رخ می‌دهد. در واقع، کارکرد سلبریتی ایرانی برای این است که اتفاقات

واقعی اقتصاد - که در حال وقوع است - را پنهان کند. در ادامه گفت‌وگو، محمد ربیعی گفت: کانت در رساله «شناخت خویشتن خود»، اشاره می‌کند که افراد در دوران پیش از مدرنیته، قادر نبودند تا هویت درونی خود را بشناسند و این افراد، شناخت خود را به واسطه یک سری از اربابان و قیمان آن روزگار، انجام می‌دادند که از این گفته کانت، این‌گونه می‌توان برداشت کرد که در جامعه امروز ما، سلبریتی‌ها اربابان مدرن امروزی هستند که در راستای پیش برد اهداف بالادستی‌های خود، یعنی نظام آمریکایی پیش می‌روند. آمریکا و غرب برای همسان‌سازی فرهنگ خود با دیگر کشورها، از نخبگانی به اسم سلبریتی استفاده می‌کنند که با این ابزار، می‌توانند این فرهنگ را عرضه کنند.

افول سازمان‌های دینی و مرجعیت‌های سابق

طالقانی با اشاره به قرار دادن سلبریتی به عنوان مرجع فکری گفت: یکی از عوامل تحقق اهداف سلبریتی‌ها، افول سازمان‌های دینی و مرجعیت‌های سابق

در میان مردم بوده است. در عین حال، در تاریخ معاصر ایران شاهد این امر بودیم که روشنفکرها، آرزوی این را داشتند که اگر احیاناً مانند غرب در ایران، فرایندهای سکولاریزاسیون سرعت گرفت و روحانیت یا مراجع فکری سابق ضعیف شد، روشنفکرها بتوانند بالا بیایند و جای خالی آن‌ها را پر کنند. هرچند که در غرب، با کنار رفتن و ضعیف شدن کلیسا و کشیش‌ها، این روشنفکرها و فیلسوف‌ها بودند که توانستند، جای خالی‌شان را پر کنند اما در ایران، روشنفکران به دلایلی این فرصت را پیدا نکردند که به مرجع فکری تبدیل شوند. در عصر امروز، سلبریتی برای مردم، بیشتر محل رجوع است و به عنوان مرجع فکری مردم عمل می‌کند. در دوران قدیم، به عنوان مثال استعمار انگلستان، اگر می‌خواست در جوامع مسلمان اثر بگذارد، کار بسیار دشواری در پیش داشت، زیرا می‌بایست چندین کانال بزند تا با چند واسطه، بتواند به صورت غیرمستقیم، در مردم اثر بگذارد. امروزه کار سلبریتی‌ها، بسیار آسان است و اصلاً نیازی به کانال زدن

و واسطه قرار دادن ندارند. امروزه آنان برای این‌که غرب و در رأس آن، آمریکا خوشحال شود، دست به هر کاری می‌زنند و خود را بنده آمریکا می‌دانند. در نقطه مقابل ایران، در آمریکا کنترل شدیدی بر روی سلبریتی‌ها وجود دارد و آن‌ها اجازه ندارند که هر حرفی را علیه دولت بزنند. جریان امپریالیسم غرب به سردمداری آمریکا، برای اینکه بتواند نظام فرهنگی و حاکم بر ایدئولوژی خود را - که فرهنگ مصرفی یا سرمایه‌داری است - بر جامعه و ملل جهان سیطره دهد، از سلبریتی به عنوان یک کاتالیزگر استفاده می‌کند تا با انتشار تفکرهایش، بتواند این فرهنگ را در تمامی جهان پوشش دهند. داوود طالقانی در ادامه و در پاسخ به این سؤال که سلبریتی ایرانی در جامعه امروز، چه مؤلفه‌هایی از فرهنگ غرب را عرضه می‌کند و سبک زندگی او چه نمادهایی دارد؟ گفت: سلبریتی ایرانی نوعی از فحشای پذیرفته شده را در جامعه ترویج می‌کند و می‌خواهد، بسیاری از کارهایی را که در جامعه پذیرفته نیست، عادی جلوه دهد. ازدواج سفید، خوردن مشروب و

یعنی دارند سبک زندگی جدیدی را به مردم نمایش می‌دهند که اگر بخواهید در زندگی پیشرفت کنید، باید سبک زندگی ما را در پیش بگیرید یا اگر می‌خواهید که در معرض دید و کانون مرکزی توجهات باشید، باید کارهایی را انجام دهید که ما انجام می‌دهیم. در انتهای بحث، داوود طالقانی نویسنده کتاب سلب‌بیتی ایرانی، به این موضوع اشاره کرد که نه تنها موجودیت سلب‌بیتی به این معنا را نباید به رسمیت بشناسیم، بلکه باید نسبت به منشأها، خاستگاه‌ها و آثارش، نقدی تند داشته باشیم و نسبت به کسانی که معتقدند، می‌توان از سلب‌بیتی، استفاده‌های خوب کرد، بدبین باشیم و باید سنت بدینی فرهنگی را تسری دهیم، زیرا احتمالاً قصد و نیت‌های بدی پشت این ایدئولوژی وجود دارد.

را که در ذهن خودش آمیخته و عجین شده است، مقبول نشان دهد. در همین راستا، ما می‌بینیم که -متأسفانه- معیارها، کمی و مصرفی شده است؛ به‌عنوان مثال، وقتی وارد اینستاگرام می‌شوید، آن صفحه‌ای برای مردم باورپذیرتر است که تعداد مخاطب بیشتری دارد و مردم، میزان سنجی و مقبولیت را براساس تعداد دنبال کنند می‌دانند. درنهایت باید بگوییم که آمریکا، قصد دارد با عنصر سلب‌بیتی و فرهنگ شهرت، این تغییر معنا را در میان مردم ایجاد کند و مؤلفه‌های فکری خود را در جهان سیطره دهد. مهم‌ترین مؤلفه‌ای که اکنون سلب‌بیتی ایرانی در جامعه و در راستای پیاده‌سازی سبک زندگی غربی انجام می‌دهد، همین تغییر معنا است که با این کار، به پیش برد اهداف آمریکایی برای عرضه فرهنگ آمریکایی کمک می‌کند؛

بسیاری کارهای دیگر که از این نوع هستند. درواقع، سلب‌بیتی ایران برای این که خودش را توجیه کند، این اعمال را در میان مردم عادی سازی می‌کند. باید گفت که آمریکا، قصد دارد که بگوید، مردم ایران نسبت به چیزهایی ناراحت هستند و برای این کار، از سلب‌بیتی ایرانی استفاده می‌کند. متأسفانه وقتی سلب‌بیتی ایرانی در جشنواره کن گفت‌وگو می‌کند، آن صحبت‌ها به‌عنوان نماینده افکار عمومی مردم ایران تلقی می‌شود. در این گزاره، نباید از ساده‌لوحی عوام عبور کنیم.

تغییر معنا با ابزار سلب‌بیتی

در پایان این گفتگو، محمد ربیعی گفت: درواقع، سلب‌بیتی ایرانی کار اصلی را با تغییر معنا انجام می‌دهد و می‌خواهد، معنای شناختی و معنایی را که در ذهن شما شکل گرفت است، تغییر دهد و معنایی